

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора,
проректора з навчально-методичної роботи
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка
Гевка Ігоря Васильовича
на дисертаційну роботу Улича Андрія Івановича
«Формування графічної компетентності майбутніх учителів трудового навчання із
застосуванням цифрових технологій у професійній підготовці»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань
01 Освіта / Педагогіка за спеціальністю 015 «Професійна освіта»

Актуальність теми дисертаційної роботи. Складні трансформаційні процеси соціально-економічного характеру, автоматизація й цифровізація усіх сфер життєдіяльності людини висувають нові вимоги до рівня графічної компетентності вчителя трудового навчання, що забезпечує спроможність успішно розв'язувати професійно-орієнтовані завдання, пов'язані з графічною реалізацією проектних задумів, розвиток професійно важливих якостей майбутнього педагога, розкриття його творчого потенціалу.

Усвідомлюючи актуальність дослідження та важливість впровадження у практику педагогічних ЗВО сучасних засобів цифрових технологій, дисертант зумів розв'язати важливу й водночас достатньо складну теоретико-методичну проблему, пов'язану з необхідністю оновлення традиційних підходів до навчання професійно-графічних дисциплін майбутніх учителів трудового навчання, запровадження нових форм, методів та засобів навчання, зміщення акценту професійно-графічної підготовки на розвиток пізнавальної активності, творчих здібностей та інших якостей особистості майбутнього фахівця, необхідних для успішної педагогічної діяльності в умовах цифровізації освітньої галузі.

Розв'язання актуальних проблем, покладених в основу дисертаційного дослідження Андрія Івановича Улича, логічно зумовило його мету, яка полягала у науковому обґрунтуванні, розробленні й експериментальній перевірці ефективності педагогічної моделі формування графічної компетентності майбутніх учителів трудового навчання із застосуванням цифрових технологій, а також педагогічних умов і дидактичних засобів її реалізації.

Поставлена мета роботи, однозначне формулювання об'єкта і предмета наукового пошуку дали змогу здобувачеві розробити логіку педагогічного дослідження, визначити його основні завдання і прийняти повністю обґрунтовану методику дослідно-експериментальної роботи.

Зважаючи на вищезазначене, дисертація Улича Андрія Івановича є актуальною, своєчасною та перспективною.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційна робота здобувача є складовою комплексної програми науково-дослідницької проблематики кафедри технологічної та професійної освіти «Теоретико-методичні засади проєктування інноваційних педагогічних систем підготовки фахівців у галузі технологічної та професійної освіти» (РК 0114U005498) Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.

Тему дисертації було затверджено вченою радою Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (протокол № 16 від 22 листопада 2018 року), уточнено (протокол № 4 від 11 березня 2020 року) та узгоджена рішенням Міжвідомчою радою з координації досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології НАПН України (протокол № 3 від 29 червня 2021 року).

Отже, тема дисертаційного дослідження Андрія Івановича Улича, яка присвячена розв'язанню проблеми формування графічної компетентності майбутніх учителів трудового навчання із застосуванням цифрових технологій у професійній підготовці є актуальною як у теоретичному так і практичному аспектах.

Наукова новизна одержаних результатів. Даючи оцінку головним здобуткам дисертаційного дослідження, слід зробити акцент на таких результатах, що мають наукову новизну. До основних результатів дослідження, які відрізняються науковою новизною, треба віднести те, що дисертантом вперше здійснено комплексне психолого-педагогічне дослідження, спрямоване на виявлення сутності та значення графічної компетентності вчителя трудового навчання для забезпечення успішної професійно-графічної діяльності в сучасних умовах цифровізації галузі освіти. На високому науковому рівні дисертантом обґрунтовано ефективні шляхи формування графічної компетентності майбутніх

учителів трудового навчання засобами цифрових технологій; теоретично обґрунтовано й експериментально підтверджено ефективність педагогічної моделі формування графічної компетентності студентів із застосуванням цифрових технологій, а також комплексу педагогічних умов і дидактичних засобів її реалізації; визначено критерії, показники та схарактеризовано рівні сформованості графічної компетентності майбутніх учителів трудового навчання.

Новизна і вірогідність загальних висновків дисертації підтверджуються результатами основних етапів дослідження, здійсненого дисертантом, і в цілому не викликають сумніву. Найбільш суттєві наукові та практичні результати викладено у висновках й опублікованих працях автора. Основні положення, сформульовані в дисертації, достатньо переконливо обґрунтовані, а висновки та рекомендації спираються на сучасні методи дослідження та математичної статистики.

Заслуговує на увагу практичне значення дисертаційного дослідження, що полягає у розробленні навчально-методичного забезпечення, необхідного для практичної реалізації педагогічної моделі формування графічної компетентності майбутніх учителів трудового навчання із застосуванням цифрових технологій. Зокрема дисертантом створено авторський електронний навчально-методичний комплекс, орієнтований на розв'язання комплексу актуальних дидактичних завдань, серед яких доцільно виокремити підвищення рівня графічної компетентності студентів через вдосконалення практичних умінь і навичок роботи з графічною інформацією, організацію проміжного і підсумкового етапів педагогічного контролю, формування у студентів системи уявлень про основи майбутньої професійно-педагогічної діяльності в сучасних умовах цифровізації освітньої галузі, залучення студентів до роботи з програмно-апаратними засобами цифрових технологій, урізноманітнення способів організації самостійної пошуково-дослідницької навчальної роботи студентів, формування у здобувачів освіти усвідомленої потреби застосування цифрових технологій у майбутній професійно-педагогічній діяльності.

Одержані у роботі науково-теоретичні положення, експериментальні дані, висновки та рекомендації можуть використовуватися для удосконалення професійно-графічної підготовки майбутніх учителів трудового навчання, зокрема при розв'язанні проблеми підвищення рівня графічної компетентності студентів в

умовах дистанційного навчання засобами цифрових технологій, дослідження можливостей комп'ютерної графіки для підвищення рівня графічної компетентності здобувачів освіти через залучення до проектно-конструкторської та проектно-технологічної діяльності й ін.

Вважаємо коректним формулювання зазначених елементів наукової новизни; вони віддзеркалюють відмінності між вже відомими положеннями й орієнтують на результати, яких можна досягти через їх використання на практиці; їх кількість і кваліфікаційні ознаки відповідають нормативним вимогам, що ставляться до дисертацій доктора філософії.

Ступінь обґрунтованості наукових положень та висновків, сформульованих у дослідженні. Отримані автором наукові результати та висновки дисертаційної роботи характеризуються високим рівнем обґрунтованості і достовірності, що забезпечено використанням загальновідомих сучасних методів наукових досліджень. Для досягнення мети та вирішення поставлених завдань в роботі використовувались такі методи: теоретичні – аналіз філософської, історичної, психологічної, педагогічної літератури; систематизація, порівняння, класифікація, узагальнення одержаних фактів; обґрунтування вихідних положень експериментальної роботи з метою виявлення сучасного стану графічної підготовки студентів в теорії і практиці, обґрунтування та розроблення педагогічної моделі формування графічної компетентності студентів із застосуванням цифрових технологій; емпіричні – педагогічне спостереження, анкетування, бесіда, інтерв'ювання, опитування, дискусія для встановлення надійності програмно-апаратної та навчально-методичної складових авторського електронного навчально-методичного комплексу; статистичні – методи математичної статистики для достовірності результатів експериментального дослідження.

Про високий рівень обґрунтованості і достовірності наукових положень, висновків та рекомендацій дисертаційної роботи свідчить їх апробація на 12 міжнародних та 4 всеукраїнських конференціях. Дисертаційна робота Улича Андрія Івановича вирізняється самостійністю та завершеністю.

Зміст дисертаційної роботи відповідає поставленій меті та відбиває логіку дослідження. Наукові положення, висновки і рекомендації, представлені в роботі,

достатньо обґрунтовані і підкріплені результатами аналізу значної кількості наукових джерел та інформації. Структура і кількість опрацьованих літературних джерел свідчить про глибину проведеного дослідження, автор посилається на класичні та сучасні праці відомих науковців, дискутує з ними і пропонує власне бачення досліджуваної проблеми.

Оцінка змісту та завершеності дисертації. Робота складається з переліку умовних скорочень, вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків.

У вступі науково коректно й однозначно формулюється проблема дослідження, подається його науковий апарат; висвітлюється теоретична і практична значущість наукового пошуку, наводяться відомості про апробацію і впровадження одержаних результатів.

У першому розділі – «Теоретичні засади формування графічної компетентності майбутніх учителів трудового навчання в умовах інформатизації освіти» – дисертантом з'ясовано сутність та значення графічної компетентності для професійного становлення майбутніх учителів трудового навчання, окреслено можливі шляхи підвищення рівня графічної компетентності студентів, зокрема через системне використання засобів сучасних цифрових технологій.

Грунтовне вивчення й аналіз літературних джерел з проблеми наукового пошуку уможливили уточнення автором змісту ключових для дослідження дефініцій, що в подальшому дало змогу адекватно вибудувати логіку науково-педагогічного експерименту.

Особливу увагу дисертант приділяє дослідженню дидактичних можливостей цифрових технологій у графічній підготовці студентів. Результати дослідження стали приводом для створення здобувачем авторського електронного навчально-методичного комплексу, спрямованого на забезпечення професійно-графічної підготовки студентів в умовах комп'ютерно-орієнтованого навчання.

У другому розділі дисертації – «Педагогічна модель формування графічної компетентності майбутніх учителів трудового навчання із застосуванням цифрових технологій у професійній підготовці» – дисертант зумів представити достатньо ґрунтовну характеристику однойменної педагогічної моделі, зокрема її цільового, змістового, організаційно-процесуального та критеріально-оцінювального

компонентів. Особливої уваги заслуговують виявлені й схарактеризовані педагогічні умови реалізації моделі формування графічної компетентності студентів із застосуванням цифрових технологій у професійній підготовці.

У третьому розділі – «Експериментальне дослідження процесу формування графічної компетентності майбутніх учителів трудового навчання із застосуванням цифрових технологій у професійній підготовці» – дисертантом наведено особливості організації та методик проведення науково-педагогічного експерименту; визначено показники, критерії та схарактеризовано рівні графічної компетентності майбутніх учителів трудового навчання.

Необхідно відзначити високий рівень організації і проведення здобувачем експериментального дослідження ефективності педагогічної моделі формування графічної компетентності студентів із застосуванням цифрових технологій та комплексу педагогічних умов і дидактичних засобів її реалізації.

Дисертант опрацював достатню кількість літературних джерел (229 найменувань, з них 17 іноземною мовою); робота містить ґрунтовні додатки, які висвітлюють процес впровадження та результати експериментальної роботи.

У висновках до дисертації підбиваються підсумки наукових пошуків автора, вони цілком відповідають поставленим завданням та пропонуються можливі перспективи подальших наукових досліджень.

Порушень академічної доброчесності (академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації) та текстових запозичень у дисертаційній роботі здобувачки не виявлено.

Мова і стиль дисертації. Дисертація написана грамотно, літературною державною мовою. Отримані результати досліджень викладені у доступному для фахівців вигляді. Робота чітко структурована, логічно побудована, аргументація основних положень і висновків є достатньою. Текст дисертації оформлений згідно з чинними вимогами МОН України.

Повнота викладення основних результатів дисертації в наукових виданнях. Дисертація є результатом власних досліджень та самостійною науковою працею дисертантки. Усі наукові результати, викладені у дисертації, отримані автором особисто. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертаційній роботі містяться лише ті напрацювання, які становлять особистий

внесок здобувача. Наукові положення, висновки та рекомендації, що сформульовані у дисертації є достовірними. В цілому, дисертаційна робота характеризується завершеністю, зміст дисертації відповідає поставленій меті. Основні наукові результати дисертації а також відповідні елементи наукової новизни з достатньою аргументованістю наведено у 18 публікаціях автора, з яких: 6 статей у фахових наукових виданнях, 9 тез доповідей у матеріалах конференцій, 3 статті, які додатково відображають наукові результати дослідження.

Дискусійні положення та зауваження. Відзначаючи високий рівень роботи, наукове та практичне значення отриманих результатів Андрія Івановича Улича, вважаємо за доцільне вказати на деякі дискусійні положення та висловити окремі зауваження та побажання:

1. Відомо, що особливе місце у процесі навчання, зокрема інженерно-графічній підготовці майбутніх учителів технологій, займає творчий компонент, який передбачає широке використання методів організації проблемної навчально-пізнавальної діяльності студентів. У цьому контексті здобувачу необхідно було б більше уваги приділити в дисертації саме проблемному навчанню, роль і значення якого цілком очевидні для розвитку пізнавальної активності студентів, формування творчих здібностей сучасного вчителя технологій.

2. Важливим, на наш погляд, є обґрунтований дисертантом комплекс педагогічних умов ефективної реалізації моделі формування графічної компетентності майбутніх учителів трудового навчання із застосуванням цифрових технологій. Серед переліку педагогічних умов здобувач виокремлює готовність викладачів і студентів до системного застосування цифрових технологій в освітньому процесі. Водночас зі змісту дисертації не зовсім зрозуміло, у чому проявляється така готовність.

3. Розроблений дисертантом авторський електронний навчально-методичний комплекс безумовно має важливе практичне значення для реалізації завдань професійно-графічної підготовки студентів. У зв'язку з цим, доцільно було б у дисертації висвітлити не лише його основні дидактичні можливості, а й навести конкретні методичні рекомендації щодо його використання при вивченні найбільш важливих розділів (тем) базових професійно-графічних дисциплін, передовсім креслення.

Проте висловлені зауваження не торкаються суті дисертаційного дослідження, вони носять рекомендаційний характер, можуть стати предметом для наукової дискусії і не применшують наукової цінності даної роботи. У роботі зібраний величезний фактологічний матеріал, який є систематизованим, має авторську інтерпретацію і в цілому формує цілісну картину дослідження.

Загальний висновок. Дисертаційне дослідження «Формування графічної компетентності майбутніх учителів трудового навчання із застосуванням цифрових технологій у професійній підготовці» Андрія Івановича Улича є завершеною самостійною науковою роботою, що заслуговує позитивної оцінки, оскільки складає вагомий внесок у теорію і практику професійно-графічної підготовки учителів трудового навчання для сучасних закладів загальної середньої освіти.

За актуальністю, науковою обґрунтованістю, повнотою викладу, практичним значенням та якістю оформлення дисертація відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» постанови Кабінету Міністрів України (№ 44 від 12.01.2022 р., із змінами № 341 від 21.03.2022 р.), які ставляться до робіт, поданих на здобуття наукового ступеня доктора філософії, а Улич Андрій Іванович заслуговує присудження йому наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта / Педагогіка за спеціальністю 015 «Професійна освіта».

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
проректор з навчально-методичної роботи
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка

Ігор ГЕВКО